

Marlena Sent

Europejskie centra kultury w obiektach historycznych

Ochrona Zabytków 50/4, 350-351

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marlena Sent

EUROPEJSKIE CENTRA KULTURY W OBIEKTACH HISTORYCZNYCH

Nową formą ochrony zabytków, której patronuje Rada Europy, jest ożywianie historycznych obiektów poprzez realizację na ich terenie współczesnych projektów w dziedzinie kultury i sztuki. Ośrodki te stają się uprzywilejowanymi miejscami kontaktu i współpracy pomiędzy państwem, lokalną społecznością, środowiskiem artystycznym oraz przedsiębiorcami. We Włoszech istnieją dwa takie projekty. Francja będzie ich wkrótce miała 20. W Wielkiej Brytanii wcale ich nie ma. W Polsce znane są cztery. Ile jeszcze mogłoby ich być? Zbieranie informacji z terenu Polski w ciągu najbliższych miesięcy będzie koordynował Ośrodek Informacji i Dokumentacji przy Centrum Sztuki Współczesnej w Zamku Ujazdowskim w Warszawie.

Siedemnaście lat temu w Toskanii — Cuca Roaldi, pracująca wcześniej w ujazdźalni koni pod Mediolanem, i Giulio Baruffaldi, mediolański sprzedawca antyków, konserwator i mecenas sztuki zdecydowali się na zakup posiadłości ziemskiej, położonej 16 km od Florencji w miejscowości Montefiridolfi, w samym sercu regionu słynnego z produkcji wina Chianti Classico. Farma Fattoria La Loggia od 1427 r. była własnością możnego florenckiego rodu Buondelmonti. Tuższe wino przez długie lata uświetniało stoły Medyceuszów.

Toskańskie wsie mają wiele do zaoferowania przybyszom, którzy podejmą się misji wskrzeszenia życia w popadających w ruinę domostwach opuszczanych przez dotychczasowych właścicieli zabytków. Farmy, zabudowania klasztorne i zamki, niejednokrotnie związane z historią wyśmienitych rodów włoskich, szczególnie sprzyjają tym, którzy dążyć będą do podtrzymania tradycyjnej roli położonych na wzgórzach tego regionu winnic i plantacji oliwek.

Dzisiaj La Loggia zyskała zarówno gospodarzy zdecydowanych kontynuować tradycyjne uprawy i produkcję, jak i mecenasów, którzy własnymi rękoma odrestaurowali zabytkowe zabudowania gospodarcze farmy i przeznaczili je na potrzeby atrakcyjnej i wykwintnej bazy turystycznej. Ale nie tylko. Na ich zaproszenie goszczą tu artyści. Wiejski spokój, nastrojowy pejzaż tokański i atmosfera bogatej historii miejsca sprzyjają kreatywnemu wypoczynkowi. W Stałym Muzeum Sztuki Współczesnej na świeżym powietrzu wokół posiadłości pozostawili swoje rzeźby: Karel Appel, Arman i Spoerri. Prace na podłożu z papieru stały się nieodłącznym elementem wyposażenia każdego pomieszczenia posiadłości.

Działalność, która przyniosła La Loggi rozgłos wykraczający poza granice Italii, nie jest dochodowa. Znalazło tu swoją siedzibę Międzynarodowe Centrum Dramaturgii. Jego pomysłodawczynią jest córka Cuchi Roaldi — Paola Micheletto-Baruffaldi. Umiejętność zarządzania projektem w dziedzinie kultury i sztuki oraz pozyskiwania funduszy na jego realizację zdobyła podczas podyplomowych studiów na specjalistycznym wydziale w ramach tzw. programu ECUM przy francuskiej Wyższej Szkole Handlowej w Dijon.

Centro Internazionale di Scrittura Drammaturgica — La Loggia C. I. S. D. promuje utwory sceniczne, umożliwiając robocze spotkania autora dramatu z tłumaczem, a następnie z ludźmi teatru, od których zależy późniejsza inscenizacja utworu. Powstaje tu ośrodek dokumentacji — bank danych, gdzie będzie można znaleźć informacje o współczesnych utworach dramatycznych włoskich i obcych w języku oryginału i w tłumaczeniach, jak również literaturę na temat tych utworów. Dla specjalistów z dziedziny współczesnego teatru organizowane są seminaria, debaty, spotkania okrągłego stołu.

Jako aktywny uczestnik Europejskiej Sieci Centrów Kultury w Obiektach Historycznych Fattoria La Loggia, sprawuje w roku 1997/98 prezydenturę sieci. W zeszłym roku prezydentura tej organizacji należała do Centrum Sztuki Współczesnej w Zamku Ujazdowskim w Warszawie, które gościło u siebie jej coroczną konferencję.

Wszyscy członkowie sieci podczas ostatniego spotkania w La Logii w marcu tego roku zostali zobowiązani do wykonania zadania, któremu patronuje i które finansuje w 1/3 Rada Europy, żywo zainteresowana tą nową formą ochrony zabytków w Europie, jaką jest ożywienie historycznego obiektu poprzez realizację na jego terenie współczesnego projektu w dziedzinie kultury i sztuki. Chodzi o sporządzenie listy wartościowych obiektów architektonicznych — nie tylko tych sklasyfikowanych — wykorzystanych i nadających się do wykorzystania przy pomocy wyżej opisanych projektów. Badania z terenu każdego kraju zostaną opublikowane w zbiorczym wydawnictwie o charakterze porównawczym w połowie 1998 r. Zbieranie informacji z terenu Polski w ciągu najbliższych miesięcy będzie koordynował Ośrodek Informacji i Dokumentacji przy Centrum Sztuki Współczesnej w Zamku Ujazdowskim w Warszawie. Jeśli nawet w poszczególnych krajach istnieją już jakieś publikacje na ten nowy

interesujący temat, to posługują się one zazwyczaj tradycyjną metodą opisową i ograniczają się do rozpatrzenia problemu bez wykraczania poza obszar własnego państwa. Celem mającej się ukazać ponadnarodowej, europejskiej publikacji będzie wykorzystanie profesjonalnej analizy, obejmującej takie zagadnienia, jak ekonomia projektu, polityka kulturalna i ustawodawstwo państwa dla zdefiniowania filozofii rewaloryzacji dziedzictwa poprzez kulturę i sztukę dnia dzisiejszego, odrębną w różnych stronach naszego kontynentu.

Idea takiego wykorzystania zabytkowej architektury zrodziła się we Francji w latach siedemdziesiątych. Centra Spotkań w Dziedzinie Kultury i Sztuki to poszczególne obiekty historyczne, gdzie już się ją realizuje. Obecnie ich stowarzyszenie na terenie Francji liczy około 20 ośrodków, które są oczkiem w głowie tamtejszego Ministerstwa Kultury. Na realizację badań, które przeprowadzi Europejska Sieć tych obiektów (jej Sekretariat znajduje się oczywiście w Paryżu) wyasygnowało ono równowartość sumy jaką wyłożyła Rada Europy. W Polsce założenia Karty Europejskiej Sieci Centrów Kultury w Obiektach Historycznych oprócz wymienionego już Zamku Ujazdowskiego, realizują trzy inne instytucje:

— Międzynarodowe Centrum Kultury, które mieści się w zabytkowej kamienicy krakowskiej, od niedawna użytkuje również renesansową Villę Decius. Jego podstawowym zadaniem jest działanie na rzecz

kulturowej integracji europejskich społeczności z uwzględnieniem ich narodowej odrębności.

— Nadbałtyckie Centrum Kultury w renesansowym Ratuszu Staromiejskim w Gdańsku prezentuje poprzez wystawy i pokazy różnorodne formy współczesnej sztuki krajów związanych z basenem Morza Bałtyckiego.

— Fundacja „Pogranicze” wraz z ośrodkiem „Pogranicze — sztuk, kultur, narodów” ma swoją siedzibę w Białej Synagodze i w dawnej szkole talmudycznej w Sejnach. Realizuje cały szereg działań kulturowych i edukacyjnych w środowiskach pogranicza Europy Środkowo-Wschodniej. Jej celem jest kreowanie postawy tolerancji i twórczego współistnienia kultur regionu, gdzie swoją obecność zaznaczyli Żydzi, protestanci, katolicy, staroobrzędowcy, Tatarzy, Cyganie.

Każdy z tych ośrodków ma zdefiniowany, eksperymentalny i ewoluujący w czasie program w dziedzinie współczesnej kultury i sztuki, konsekwentnie realizowany przez stałą ekipę specjalistów zatrudnionych na miejscu. Obiekty te są miejscem poszukiwań i kreacji. Mają charakter otwarty. Restauracja architektonicznego zabytku postępuje równoległe z realizacją współczesnego programu centrum. Dokonuje się w symbiozie z nim. Centra są miejscami uprzywilejowanymi kontaktu i współpracy pomiędzy Państwem, lokalną społecznością, środowiskiem artystycznym oraz przedsiębiorcami.

European Cultural Centres in Historical Objects

A new form of protecting historical monuments, whose patron is the Council of Europe, is to enliven historical objects by situating within them the realisation of contemporary designs in the domain of culture and art. Such centres become privileged sites for contacts and cooperation between the state, the local community, the artistic milieu,

and entrepreneurs. Italy has two such projects, Poland can boast of four, France will soon possess twenty while Great Britain has none. The Centre for Information and Documentation at the Modern Art Centre in Ujazdowski Castle in Warsaw accentuates the need for creating successive centres of contemporary culture located in historical objects.